

Instytut Biologii UMCS
Zakład Zoologii

Katarzyna SĘCZKOWSKA

Przyłżeńce (*Thysanoptera*) Gór Pieprzowych

Трипсы (*Thysanoptera*) Пепшовых гор

Thysanoptera of the Pieprzowe Mountains

Góry Pieprzowe stanowią południowo-wschodni kraniec Wyżyny Sandomierskiej, o długości ok. 3 km. Opadają ku dolinie Wisły stromą krawędzią, o wysokości ok. 60 m. W urwistym zboczu krawędź ta odsłania suche i kruche łupki środkowokambryjskie. Łupki te (jałowe i twarde, o dużej kwasowości) tylko w nieznacznym stopniu są opanowane przez roślinność (ze względu na suszę oraz znaczne dobowe wahania temperatury).

Obiekt ten jest interesujący pod względem morfologicznym, geologicznym i również florystycznym. Występują tu płaty stepu ostnicowego, zarośla wiśni karłowatej oraz największe w Polsce skupienie róż dziko rosnących.

Na podkreślenie zasługuje też fakt, że Góry Pieprzowe leżą na wielkim szlaku migracji elementów kserotermicznych, jakim są zbocza doliny Wisły (1).

Thysanoptera zebrano z następujących zbiorowisk roślinnych:

1. Z zespołu *Stipetum capillatae* i podzespołu *Stipetum capillatae bothriochloetosum*, wytworzonych w miejscach wypasanych i wydeptywanych na wierzchowinie górnych zboczy i obsuwiskach pokrytych lessem.

2. Z muraw kserotermicznych z roślinami charakterystycznymi dla zespołu *Festuco-Brometea, Koelerio-Festucetum sulcatae*.

3. Z roślinności występującej na pograniczu wierzchowin i zboczy kserotermicznych, gdzie znajduje siedlisko wiele roślin z pól uprawnych.

4. Z ciepłolubnych zarośli złożonych głównie z *Berberis vulgaris*, *Cerasus fruticosa*, *Crataegus* sp., *Juniperus* sp., *Pirus communis*, *Prunus spinosa*, *Ulmus campestris* oraz skupień dziko rosnących róż (z endemicznym gatunkiem *Rosa Waga e* i przewagą *Rosa Gizella*).

5. Z jarów strumyków płynących do łąk wiślanych (z niezbyt różnorodnej roślinności zielnej z dużą ilością *Mentha* sp. i *Carex* sp. po brzegach strumyków) z *Glyceria* sp. i *Phragmites* sp. na pobrzeżach łąk.

Badania przeprowadzono zasadniczo w latach 1958—1959 od maja do października; zbiory uzupełniono w latach 1971—1972.

PRZEGLĄD ZEBRANYCH GATUNKÓW

1. *Melanothrips fuscus* Sulz.

Zebrany na roślinności graniczącej z wierzchowinami w okresie kwitnienia *Sinapis arvensis* (19 V, 7 VI, 4 IX—17 X).

2. *Aeolothrips albicinctus* Hal.

Występował na przyziemnych partiach roślin zbiorowisk muraw kserotermicznych i w ciepłolubnych zaroślach.

3. *Aeolothrips intermedius* Bagn.

Gatunek pospolity. Zbierany od maja do października we wszystkich badanych zbiorowiskach roślinnych.

4. *Aeolothrips versicolor* Uz.

Gatunek dendrofilny; wystąpił w ciepłolubnych zaroślach. Samice i samce zebrano w okresie od 20 IV do 8 V.

5. *Chirothrips manicatus* Hal.

Liczny w zbiorowisku roślinności graniczącej z wierzchowinami w okresie kłoszenia traw. Łowiono jedynie ten gatunek jeszcze w zespole *Stipetum capillatae* i *Stipetum capillatae bothriochloetosum*.

6. *Limothrips denticornis* Hal.

W zbiorowiskach roślinności graniczącej z wierzchowinami gatunek ten występował licznie w okresie od 10 V do 20 VI. W zespole *Stipetum capillatae* i jarach był nieliczny.

7. *Aptinothrips elegans* Pries.

Gatunek typowy dla stepu ostnicowego. Wystąpił licznie w lipcu i sierpniu.

8. *Sericothrips gracilicornis* Will.

W ciepłolubnych zaroślach pojedyncze okazy łowiono na liściach i kwiatach *Prunus spinosa* (10 V—20 VI).

9. *Anaphothrips obscurus* Müll.

Gatunek sporadyczny w wiechach *Glyceria* sp. (14 VI 1971) i kwiatach *Rosa* sp. Nieliczny w okresie od 10 V do 20 VI.

10. *Tmetothrips subapterus* Uz.

Na badanym terenie nieliczny. Złowiono kilka okazów tego gatunku na *Sttelaria* sp.

11. *Belothrips acuminatus* H a l.

Wystąpił w przyziemnych partiach muraw na dogodnie nachylonych zboczach lessowych oraz w ciepłolubnych zaroślach.

12. *Oxythrips brevistylis* T r y b.

Łowiony na murawach kserotermicznych i ciepłolubnych zaroślach. Spadek liczebności tego gatunku obserwuje się w lipcu i sierpniu.

13. *Odontothrips loti* H a l.

Liczny w zbiorowiskach roślinności graniczącej z wierzchowinami w lipcu i sierpniu. Spotykany gromadnie w kwiatach *Centaurea* sp., *Cytisus ruthenicus*, *Astragalus* sp., *Inula* sp.

14. *Scolothrips longicornis* P r i e s.

Występował w ciepłolubnych zaroślach na berberysie, a także w galasie *Eriophyes* sp. na liściu *Ulmus campestris*.

15. *Kakothrips robustus* U z.

Spotykany tylko w kwiatach *Cerasus fruticosa*, *Lupinus polyphyllus*, *Melilotus officinalis*. Gatunek dość liczny tylko w zaroślach ciepłolubnych.

16. *Frankliniella intonsa* T r y b.

Łowiony we wszystkich badanych zbiorowiskach roślinnych od maja do października. Liczny od 10 V do 20 VI i od 10 VIII do 20 IX.

17. *Frankliniella pallida* U z.

Występował w kwiatach *Rosa* sp. i *Sedum acrae*. Pospolity na wydmach.

18. *Frankliniella tenuicornis* U z.

Łowiony na kłosach i wiechach traw w zespole *Stipetum capillatae*. Nieliczny.

19. *Taeniothrips atratus* H a l.

Gatunek pospolity; łowiony w kwiatach wielu roślin badanych zbiorowisk roślinnych.

20. *Taeniothrips inconsequens* U z.

Gatunek dendrofilny. Samice i samce zebrano w kwiatach *Pirus communis* w okresie od 26 IV do 20 V.

21. *Rhopalanthrips annulicornis* U z.

Zebrano go w kwiatach *Sedum acrae* i na liściach *Pirus communis*. Na wydmach dość pospolity.

22. *Euchaetothrips krol* Schill.

Występował w wiechach *Glyceria* sp. w jarach strumyków i na pobrzeżach łąk. Wykazany dotąd tylko z doliny Popradu z *Melampyrum nemorosum*, *Calluna vulgaris* (3).

23. *Platythrips tunicatus* Hal.

Łowiony na murawach kserotermicznych i ciepłolubnych zaroślach, na przyziemnych partiach roślin. Nieliczny w lipcu i sierpniu.

24. *Stenothrips graminum* Uz.

Gatunek występujący na roślinności graniczącej z wierzchowinami w okresie kłoszenia traw. Imago i larwy zebrano z *Avena* sp. Nieliczny.

25. *Thrips angusticeps* Uz.

Spotykany w zespole *Stipetum capillata* i *Stipetum capillatae bothriochloetosum*. Nieliczny.

26. *Thrips fuscipennis* Hal.

Występował w zbiorowiskach kserotermicznych i ciepłolubnych zaroślach; w kwiatach: *Adonis vernalis*, *Aster ammelus*, *Galium* sp., *Prunus spinosa*, *Salvia verticillata*, *Rosa* sp., *Viola collina*.

27. *Thrips nigropilosus* Uz.

Spotykany w zbiorowiskach muraw kserotermicznych; w kwiatach *Rosa* sp. Liczny w lipcu i sierpniu.

28. *Thrips major* Uz.

Występował w zbiorowisku roślinności graniczącej z wierzchowinami. Nieliczny.

29. *Thrips physapus* L.

Gatunek typowy dla stepu ostnicowego. Spotykany w ciepłolubnych zaroślach w kwiatach *Viburnum* sp.; nieliczny.

30. *Thrips tabaci* Lind.

Gatunek pospolity; zwłaszcza w zbiorowisku roślinnym graniczącym z wierzchowinami i w ciepłolubnych zaroślach; w kwiatach: *Berberis vulgaris*, *Cirsium* sp., *Alyssum montanum*, *Medicago falcata*, *Prunus spinosa*, *Pirus communis*, *Ranunculus bulbosus*, *Rosa* sp., *Salvia* sp.

31. *Cephalothrips monilicornis* Reut.

Występował w wiechach *Phragmites* sp., *Carex elata*; nieliczny.

32. *Haplothrips aculeatus* F.

Gatunek spopolity; liczny. Spotykany we wszystkich badanych zbiorowiskach roślinnych w ciągu całego okresu badań.

33. *Haplothrips acanthoscelis* K a r n.

Gatunek typowy dla stepu ostnicowego. Występuje w zespole *Stipetum capillatae* i kwiatach *Achillea setacea*, *Craetegus* sp., *Medicago falcata*, *Salvia* sp. W lipcu i sierpniu liczny.

34. *Haplothrips leucanthemi* S c h r.

Spotykany na roślinności zielnej graniczącej z wierzchowinami i w kwiatach *Chrysanthemum leucanthemi* i *Matricaria* sp.

35. *Haplothrips subtilissimus* H a l.

Gatunek dedrofilny. Wystąpił w ciepłolubnych zaroślach.

36. *Neoheegeria verbasci* O s b.

Łowiony w kwiatach *Verbascum phoenicum*, w zbiorowisku roślinnym graniczącym z wierzchowinami i przy drogach.

37. *Acanthothrips nodicornis* O. M. R e u t.

Rzadki. Występował w ciepłolubnych zaroślach.

38. *Nesothrips bicolor* H e e g.

Spotykany na przyziemnych partiach muraw kserotermicznych; liczny w lipcu i sierpniu.

39. *Nesothrips icarus* U z.

Łowiony w zespole *Stipetum Capillatae* i w murawach kserotermicznych

CHARAKTERYSTYKA FAUNY PRZYŁŻEŃCÓW

Liczebność przyłżeńców była niejednakowa w różnych typach zbiorowisk (tab. 1). Wiele gatunków nie może być wykorzystanych do charakterystyki zoocenologicznej, ponieważ występują one pospolicie również na innych terenach. Są to następujące formy: *Aeolothrips intermedius* B a g n., *Linothrips denticornis* H a l., *Frankliniella intonsa* T r y b., *Taeniothrips atratus* H a l., *Thrips tabaci* L i n d., *Haplothrips aculeatus* F.

W zbiorowiskach 1 i 2 (murawy kserotermiczne z roślinami charakterystycznymi dla zespołu *Festuco-Brometea*, *Koelerio-Festucetum sulcatae*) charakterystyczna jest obecność *Aptinothrips elegans* P r i e s., *Tmetothrips subapterus* H a l., *Belothrips acuminatus* H a l., *Platythrips tunicatus* H a l., *Thrips*

Tab. 1. Występowanie przylżeńców i ich liczebność na badanych zbiorowiskach roślinnych
The occurrence of *Thysanoptera* and their number in the investigated plant communities

L.p. No.	Nazwa gatunku Name of species	Zbiorowiska roślinne Plant communities				
		1	2	3	4	5
1.	<i>Melanothrips fuscus</i> Sulz.	—	—	+	—	—
2.	<i>Aeolothrips albicinctus</i> Hal.	—	+	—	++	—
3.	<i>Aeolothrips intermedius</i> Bagn.	+	++	+++	++	+
4.	<i>Aeolothrips versicolor</i> Uz.	—	—	—	+	+
5.	<i>Chirothrips manicatus</i> Hal.	++	—	+++	—	—
6.	<i>Limothrips denticornis</i> Hal.	++	++	+++	+	+
7.	<i>Aptinothrips elegans</i> Pries.	+++	++	—	+	—
8.	<i>Sericothrips gracilicornis</i> Will.	+	+	—	+	—
9.	<i>Anaphotrips obscurus</i> Müll.	—	—	—	+	+
10.	<i>Tmetothrips subapterus</i> Hal.	—	+	—	+	+
11.	<i>Belothrips acuminatus</i> Hal.	+	+	—	+	—
12.	<i>Oxythrips acuminatus</i> Hal.	—	+	—	+++	—
13.	<i>Odontothrips loti</i> Hal.	—	—	++	+	—
14.	<i>Scolothrips longicornis</i> Pries.	—	—	+	+	+
15.	<i>Kakothrips robustus</i> Uz.	+	—	+	++	—
16.	<i>Frankliniella intonsa</i> Tryb.	+	+	+++	++	++
17.	<i>Frankliniella pallida</i> Uz.	—	+	—	+	—
18.	<i>Frankliniella tenuicornis</i> Uz.	+	—	—	—	—
19.	<i>Taeniothrips atratus</i> Hal.	+	+	+++	++	+
20.	<i>Taeniothrips inconsequens</i> Uz.	—	—	—	+	+
21.	<i>Rhopalandothrips annulicornis</i> Uz.	—	+	—	+	—
22.	<i>Euchaetothrips kroli</i> Schill.	—	—	—	—	+
23.	<i>Platythrips tunicatus</i> Hal.	++	+	—	+	—
24.	<i>Stenothrips granimum</i> Uz.	—	—	+	—	—
25.	<i>Thrips angusticeps</i> Uz.	+	—	—	—	—
26.	<i>Thrips fuscipennis</i> Hal.	++	+	+++	+	—
27.	<i>Thrips nigropilosus</i> Uz.	+	++	+	+	—
28.	<i>Thrips major</i> Uz.	—	—	+	—	—
29.	<i>Thrips physapus</i> L.	++	+	+	+	—
30.	<i>Thrips tabaci</i> Lind.	++	+	++	+	—
31.	<i>Cephalothrips monilicornis</i> Reut.	+	—	—	—	—
32.	<i>Haplothrips aculeatus</i> F.	++	++	+++	+	+
33.	<i>Haplothrips acanthoscelis</i> Karn.	++	—	+	—	+
34.	<i>Haplothrips leucanthemi</i> Schr.	—	+	++	—	—
35.	<i>Haplothrips subtilissimus</i> Hal.	—	—	—	++	+
36.	<i>Neoheegeria verbasci</i> Osb.	+	+	++	—	+
37.	<i>Acanthothrips nodicornis</i> O. M. Reut.	—	—	—	—	+
38.	<i>Nesothrips bicolor</i> Heeg.	+	++	—	—	—
39.	<i>Nesothrips icarus</i> Uz.	++	++	—	—	—

Oznaczenia: + — gatunek nieliczny (poniżej 2%), ++ — gatunek liczny (od 2 do 8%), +++ — gatunek pospolity (ponad 8%).

Denotations: + — rare species (below 2%), ++ — numerous species (from 2 to 8%), +++ — common species (above 8%).

nigropilosus Uz., *T. physapus* L., *Nesothrips bicolor* Heeg., *N. icarus* Uz. Są wśród nich gatunki występujące pospolicie oraz związane z występowaniem ich rośliny żywicielskiej (*Frankliniella pallida* Uz., *Rhopalandothrips annulicornis* Uz., *Haplothrips leucanthemi* Schr.).

W zbiorowisku 3 (roślinność występująca na pograniczu wierzchowin i zbożczy kserotermicznych, gdzie znajduje się siedlisko wielu roślin z pól upraw-

nych) zwraca uwagę obecność gatunków charakterystycznych dla stepu ostnicowego i muraw kserotermicznych, upraw (*Limothrips denticornis* Hal., *Odonthrips loti* Hal., *Kakothrips robustus* Uz., *Stenothrips graminum* Uz., *Thrips tabaci* Lind., *Haplothrips aculeatus* F.) oraz chwastów (*Melanothrips fuscus* Sulz., *Neoheegeria verbasci* Osb.).

Zbiorowisko 4 (ciepłolubne zarośla złożone głównie z *Berberis vulgaris*, *Cerasus fruticosae*, *Crataegus* sp., *Juniperus* sp., *Pirus communis*, *P. spinosa*, *Ulmus campestris* oraz skupień róż dziko rosnących) charakteryzuje obecność gatunków dendrofilnych (*Aelothrips versicolor* Uz., *Taeniothrips inconsequens* Uz., *Halothrips subtilissimus* Hal.) i muraw kserotermicznych.

W zbiorowisku 5 (jary ze strumykami płynącymi do łąk wiślanych i na porzeżach łąk) na uwagę zasługuje występowanie *Euchaetothrips kroli* Schill. i *Cephalothrips monilicornis* Reut.

PIŚMIENICTWO

1. Głazek T.: Roślinność kserotermiczna Wyżyny Sandomierskiej i Podgórze Ilżyckiego. *Monographiae Botanicae* 25, 1—133 (1958).
2. Schille F.: Materialien zu einer Thysanopteren (Blasenflüsse) und Collembolen-Fauna Gallziens. Verlag der Entom. Ztschr., Frankfurt am Main 1912, 1—28.

РЕЗЮМЕ

Работа содержит осмотр 39 видов *Thysanoptera*, собранных в 5 средах ксеротермической растительности Пепшовых гор, учитывая цифровые данные.

SUMMARY

The paper contains a list of 39 *Thysanoptera* species found in 5 xerothermic communities in the Pieprzowe mountains taking into consideration numerical data.

